

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**

**ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Матеріали IV Міжнародної
науково-практичної конференції**

16-17 листопада 2023 року

Київ 2023

УДК 332.36

Формування сталого землекористування: проблеми та перспективи : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16-17 листопада 2023 р.). Київ : Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2023. 290 с.

Видання містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування сталого землекористування: проблеми та перспективи». Тематика конференції відображає комплексність, міждисциплінарність і багатовекторність проблем формування сталого землекористування та інноваційних підходів до їх вирішення. У тезах доповідей учасників представлено технічні, організаційні, економічні, екологічні та соціальні засади забезпечення формування сталого землекористування.

Матеріали збірника будуть корисними для фахівців у сфері землеустрою, геодезії, картографії, містобудування, геоінформаційних технологій та ін.

The publication contains materials of the IV International scientific-practical conference "Formation of sustainable land use: problems and prospects". The theme of the conference reflects the complexity, interdisciplinarity and multi-vector nature of the problems of sustainable land use formation and innovative approaches to their solution. The participants' reports present the technical, organizational, economic, environmental and social principles of ensuring the formation of sustainable land use.

The materials of the collection will be useful for specialists in the field of land management, geodesy, cartography, urban planning, geographic information technologies, etc.

Матеріали подано в авторській редакції

Materials are submitted in the author's edition

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту землекористування Національної академії аграрних наук України
(протокол № 11 від 23 листопада 2023 р.)

ISBN 978-617-8171-09-4

© Інститут землекористування НААН України, 2023
The Institute of Land Management of National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, 2023

Куришко Р.В.

старший викладач

Полтавський державний аграрний університет

м. Полтава, Україна

Чечель В.В.

Здобувач групи 193ГЗбд_21

Полтавський державний аграрний університет

м. Полтава, Україна

МОНІТОРИНГ ЗЕМЕЛЬ ТА РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

За даними моніторингу, стан земель та родючості ґрунтів цілком задовільний. Однак існують регіональні відмінності, так як найбільш родючі ґрунти розташовані в південних областях України, а найбільш деградовані в північних та центральних областях. Раніше це питання було не таким нагальним, але на сьогодні дане питання потребує негайного вирішення, адже Україна має найбільший запас родючих ґрунтів в світі, за допомогою яких вирощується екологічно чиста продукція.

Взагалі, родюча земля – справжній скарб України і світу, адже третина світових площ чорноземів належить нашій країні. Внаслідок військових дій найбільше постраждали верхні та найродючіші шари ґрунту. За підрахунками Української природоохоронної групи, з початку широкомасштабної атаки Росії близько 34% території України є територією, що зазнала прямої військової агресії, де існувала небезпека, систематичне порушення верхнього шару ґрунту або забруднення [1].

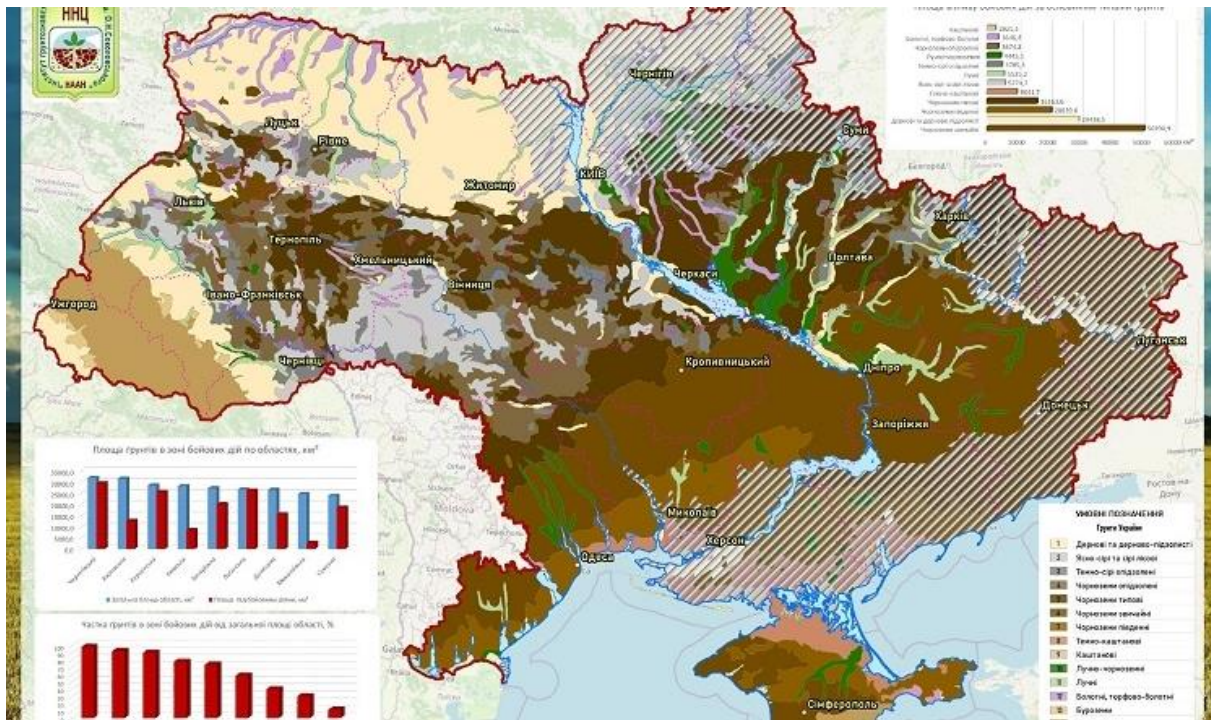

Рисунок. Вплив воєнних дій на ґрунти України [2]

Наслідки війни для ґрунтового середовища часто недооцінюються, порівняно з втратою людських життів та інфраструктури ґрунт виглядає найменш важливим, але погіршення його якісних характеристик може призвести до глобальних проблем [3]. Ґрунт відновлюється досить повільно: природна швидкість відновлення родючого ґрунту становить один сантиметр кожні сто років [1]. Проте ґрунти можуть з часом взаємозалежно відновлювати свої функціональні властивості та підвищувати продуктивність залежно від типу ґрунту, типу військово-технічного впливу та ландшафтних умов території.

В Україні з 24 лютого 2022 року відбуваються повномасштабні бойові дії з порушеннями ґрунтового покриву.

Ці порушення поділяють на дві умовні групи: основні - прямі механічні деформації ґрунтового покриву: теплове забруднення; завал поверхні Вторинний – внаслідок невиконання заходів післявоєнної відбудови – паводків, засолення, ерозійних процесів, термічного зносу, тощо. Військові дії викликають ряд механічних, фізичних і хімічних впливів на земний покрив. Ці впливи призводять до руйнування структури та функції ґрунтової екосистеми, що призводить до погіршення фізичних і геохімічних властивостей. Знищення рослинності, порушення ґрунтового покриву, нестача природної вологи та опустелювання, втрата біорізноманіття є поширеними наслідками військового та антропогенного стресу. Адже через антропогенний вплив багато земель втрачають свою родючість.

У результаті різного стресу для ґрунтів рівень їх біорізноманіття значно знижується, що, у свою чергу, впливає на популяції та види, а втрата біорізноманіття посилюється змінами структури та функції ландшафту [3].

Механічні впливи деформують ґрунтовий покрив, що призводять до порушення структури ґрунту під час переміщення військової техніки, переміщення військ, будівництва територій охорони та програми розмінування. Наслідками цього впливу є ущільнення, заболочування, викид в атмосферу різних викидів шкідливих елементів та забруднення території продуктом бойових дій.

Основним механічним впливом на ґрунт є ущільнення, яке пошкоджує гумусовий шар, що має прямі негативні наслідки, такі як порушення водного балансу ґрунту та спричинення розвитку вітрової та водної ерозії, яка посилюється в наслідок активного вирубування лісів. Руйнування структури ґрунту є результатом переміщення частинок одного шару відносно іншого під впливом військово-технічних навантажень. Внаслідок ущільнення ґрунту знижується здатність рослин адаптуватися до зміни клімату, посушливих умов і нестачі вологи.

Водночас ущільнений механічним впливом ґрунт стане більш стійким до інших військово-технічних впливів в умовах постійної нестачі вологи для виробництва.

Хімічний вплив. Змінюються хімічні параметри ґрунту. Насамперед, рН, катіонний обмін і вміст гумусу в результаті поступова деградація ґрунту. Також підвищується концентрація токсичних хімічних речовин, утворюються різні локальні ландшафтні та геохімічні аномалії. Як наслідок, ці землі стають непридатними для використання в довгостроковій перспективі.

До хімічних забруднювачів належать моторні палива, мастила, розчинники, відходи гальванічних виробництв, залишки вибухонебезпечних речовин, дезактиватори, важкі метали та їхні сполуки, радіоактивні речовини тощо [4].

Не зважаючи на війну, родючість ґрунту можна відновити. Це потребує відродження національної програми раціонального використання та охорони земельного покриву та надання їй статусу національної. Метою цієї програми є створення умов для збалансованого розвитку ґрунтового покриву та запобігання негативному впливу на ґрунти країни. Ця програма забезпечить принципово новий тип сталого (економічного) землекористування для країни, поєднуючи антропогенний тиск із відновленням ґрунту та його природним потенціалом для повноцінного продуктивного та екологічного функціонування.

Крім того, необхідно запобігати екологічним ризикам, пов'язаним з підкисленням, засоленням, осолонцюванням, втратою біорізноманіття та забрудненням. Важливо покращити природне середовище, умови праці та життя сільського населення і, в цілому, привабливість аграрного сектору для молоді зокрема [5].

Список використаних джерел

1. Земля у вогні. як війна впливає на ґрунти: <https://zn.ua/ukr/ECOLOGY/zemlja-u-vohni-jak-vijna-vplivaje-na-grunti.html>
2. НААН розробила карту щодо впливу воєнних дій на ґрунти: <https://agrotimes.ua/agronomiya/naan-rozrobila-kartu-pro-vplyv-voennyh-dij-na-grunty/>
3. Вплив війни росії проти України на стан українських ґрунтів. Результати аналізу / О. Голубцов, Л. Сорокіна, А. Сплодитель, С. Чумаченко – Київ: ГО “Центр екологічних ініціатив «Екодія», 2023. – 32 с.
4. Чи можна вилікувати ґрунт від війни — відповіді на найпоширеніші запитання: <https://kurkul.com/spetsproekty/1423-chi-mojna-vilikuvati-grunt-vid-viyni--vidpovid-na-nauposhirenishi-zapitannya#:~:tex>.
5. Верховної Ради України «ГОЛОС КРАЇНИ»: як зберегти та примножити родючість ґрунтів України: <http://www.golos.com.ua/article/296709>

Monitoring of lands and soil fertility in Ukraine in the conditions of war

Abstract. Studies of military actions in Ukraine for the soil of the country are being considered. It is noted that the highest and most fertile layers of the base, which are key to the production of environmentally friendly products, were the most affected. The main mechanisms of influence of hostilities on the base are mechanical and chemical influence. The mechanical impact of impact on soil compaction, waterlogging, emissions of various toxic elements into the atmosphere and contamination of the territory by products of hostilities. Chemical exposure leads to changes in the chemical parameters of the foundation, such as cation exchange and humus content, as well as to an increase in the concentration of toxic chemicals. As a result of this result, the fertile ground is reduced.